

Museokohteen pelastusturvallisuuden kehittäminen

Veera Väyliö

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Museokohteen pelastusturvallisuuden kehittäminen

Veera Väyliö
Turvallisuus ja riskienhallinta
Opinnäytetyö
Lokakuu 2024

Veera Väyliö

Museokohteen pelastusturvallisuuden kehittäminen

Vuosi 2024 Sivumäärä 28

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli pelastusturvallisuuden kehittäminen Kansallisgallerian museokohteessa. Tuotoksena asiakkaalle tästä opinnäytetyöstä jäi päivitetty pelastussuunnitelma ja pelastusturvallisuuden kehittämissuunnitelma.

Opinnäytetyön tietoperusta koostuu pelastusturvallisuudesta, riskienhallinnasta sekä pelastussuunnitelman teoriasta. Pelastussuunnitelman sisältö määritellään Pelastuslaissa (379/2011) ja Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011) määrittelee kohteet, joilta vaaditaan pelastussuunnitelman laatimista sekä sen, että pelastussuunnitelma tulee olla pidettynä ajantasaisena. Riskienhallinnan teoria perustuu Elinkeinoelämän keskusliiton yritysturvallisuusmalliin ja riskienhallinnan standardiin SFS-ISO 31000:2018.

Tämä opinnäytetyö on kehittämistyö, jonka aineistonkeruumenetelminä käytettiin havainnointia ja teemahaastattelua. Havainnoinnissa käytettiin pohjana Pelastustoimen omatoimisen varautumisen auditointimallia ja havainnointi toteutettiin tutustumalla kiinteistöön, perehtymällä saatavilla olevaan pelastusturvallisuuden materiaaliin ja osallistumalla poistumisharjoitukseen. Teemahaastattelut järjestettiin valikoidusti museon henkilöstölle. Aineiston analysointi toteutettiin käyttäen laadullista sisällönanalyysiä.

Opinnäytetyön keskeisenä tuloksena oli museon pelastusturvallisuuden osalta muodostunut kokonaiskuva, jonka perusteella voitiin luoda pelastusturvallisuuden kehittämissuunnitelma ja päivittää pelastussuunnitelma. Tuloksia voidaan pitää onnistuneina, koska asiakkaalle jäi tästä opinnäytetyöstä uusi ja ajantasainen pelastussuunnitelma käyttöön ja pelastusturvallisuuden kehittämissuunnitelma, josta on konkreettista hyötyä pelastusturvallisuuden kehittämisessä pidemmällä aikavälillä.

Asiasanat: pelastussuunnitelma, pelastusturvallisuus, riskienhallinta

Veera Väyliö

Rescue Safety Development for a Museum

Year

2024

Pages

28

The objective of this thesis was to develop rescue safety at one of Finnish National Gallery's museums. As a result of this thesis, the commissioner was given an updated rescue plan and a rescue safety development plan.

The thesis framework reviews rescue safety, risk management and theory of the rescue plan. The content of the rescue plan is defined by the law of The Rescue Act (379/2011) and the Government's Decree on rescue operations (407/2011) defines sites which are required to draw up a rescue plan and that the rescue plan must be kept up to date. Risk management theory is based of the Confederation of Finnish Industries corporate security model and risk management standard SFS-ISO 31000:2018.

This thesis is a development work in which observation and thematic interviews were used as data collection methods. The observation was based on the rescue service's self-preparedness audit model and the observation was carried out by inspecting the property, familiarizing with the available rescue safety materials and participating in an exit exercise. Thematic interviews were arranged selectively with museum staff. The analysis of the data was carried out using qualitative content analysis.

The key result of the thesis was an overall picture of the museum's rescue safety, on the basis which it was possible to create a rescue safety development plan and update the rescue plan. The results can be considered successful, because commissioner was given a new and updated rescue plan and a rescue safety development plan, which will be of concrete benefit to the museum in developing their rescue safety in the long term.

Keywords: rescue plan, rescue safety, risk management

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Pelastusturvallisuus	6
2.1	Riskienhallinta	7
2.2	Pelastuslaki	8
2.3	Pelastussuunnitelma	9
2.4	Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta.....	10
3	Kehittämismenetelmät	10
3.1	Havainnointi	11
3.2	Teemahaastattelu.....	13
3.3	Aineiston analysointi.....	14
4	Tulokset	15
4.1	Havainnoinnin tulokset	15
4.2	Teemahaastattelun tulokset.....	18
5	Tuotos asiakkaalle.....	19
5.1	Päivitetty pelastussuunnitelma	19
5.2	Pelastusturvallisuuden kehittämissuunnitelma	20
6	Yhteenveto	22
	Lähteet.....	24
	Kuvat	25
	Liitteet	26

1 Johdanto

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Kansallisgalleria ja kohteena on museo Helsingin keskustassa. Opinnäytetyön aiheena on perehtyä museon pelastusturvallisuuden kehittämiseen ja sen tavoitteena on saada kokonaisvaltainen kuva museon pelastusturvallisuudesta, päivittää olemassa oleva pelastussuunnitelma ajan tasalle ja luoda kehitysideoiden pohjalta asiakkaalle pelastusturvallisuuden kehittämissuunnitelma. Konkreettisenä tuotoksena asiakkaalle jäi päivitetty pelastussuunnitelma, pelastusturvallisuuden kehitysideat ja näitten pohjalta muodostettu suunnitelma kehitysideoiden toteuttamiseen. Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen ja tuo asiakkaalle lisäarvoa pelastusturvallisuuden kehittämiseen. Opinnäytetyön aihetta on pelastusturvallisuuden osalta rajattu koskemaan rakenteellista-, teknistä- ja henkilöstön pelastusturvallisuutta. Opinnäytetyössä ei oteta huomioon vakuutusasioita ja teosturvallisuuteen liittyviä kokonaisuuksia. Teosturvallisuudella tarkoitan tässä yhteydessä, että mikäli kiinteistössä esimerkiksi syttyisi tulipalo on taideteosten turvaamisessa ja vahinkojen minimoinnissa omat prosessinsa ja säädöksensä.

Opinnäytetyö on muodoltaan ja toteutukseltaan kehittämistyö. Kehittämistyön tavoitteena on vastata tutkimuskysymykseen: ”Miten pelastusturvallisuutta voidaan kehittää museolla?”. Tutkimuskysymyksellä pyritään vastaamaan asiakkaan tarpeeseen kehittää pelastusturvallisuutta ja ratkoa sen mahdollisia puutteita. Odotettuna tuloksena on onnistunut aineiston keruu tarvittavan laajalti käyttäen valittuja tiedonkeruumenetelmiä, jotta analysoituja tuloksia voidaan hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti pelastussuunnitelman ja kehitysideoiden muodostamisessa konkreettiseksi tuotokseksi asiakkaalle. Tulosten ja asiakkaalle muodostettavan tuotoksen tarkoituksena sekä tavoitteena on vastata asiakkaan tarpeeseen pelastusturvallisuuden kehittämisen osalta ja löytää ratkaisuja mahdollisille puutteille. Kehitysideoiden pohjalta luodaan suunnitelma, jonka tavoitteena on tuottaa asiakkaalle mahdollisimman konkreettiset työkalut kehitysideoiden toimeenpanoon ja tärkeimpänä tuoda kehittämistarpeet asiakkaan tietoisuuteen.

2 Pelastusturvallisuus

Tämän opinnäytetyön tietoperusta käsittelee pelastusturvallisuutta, riskienhallintaa, pelastussuunnitelmaa, pelastuslakia (379/2011) ja valtioneuvoston asetusta pelastustoimelle (407/2011). Tietoperustan kokonaisuus antaa hyvän pohjan pelastusturvallisuuden kehittämisen arviointiin opinnäytetyössä.

Aluksi käydään läpi pelastusturvallisuuden määritelmää ja sen muodostamaa kokonaisuutta. Tämän jälkeen käsitellään riskienhallinnan teoriaa, koska riskienhallinnan prosessit ja riskien tunnistaminen ovat oleellinen osa pelastusturvallisuuden kehittämistä. Seuraavana kokonaisuutena käsitellään pelastussuunnitelmaa. Luvuissa 2.2. ja 2.4. käydään läpi mitä vaatimuksia pelastuslaki (379/2011) ja valtioneuvoston asetus pelastustoimelle (407/2011) asettavat pelastussuunnitelman laadinnalle. Tietoperusta on kirjoitettu pelastusturvallisuuden kehittämisen näkökulmasta.

Elinkeinoelämän keskusliiton yritysturvallisuus malli määrittelee kokonaisuudessaan pelastusturvallisuuden onnettomuuksien kuten tulipalojen ennaltaehkäisyyn sekä nopeaan ja oikeanlaiseen reagointiin onnettomuustilanteissa. Keskeistä pelastusturvallisuudessa on pyrkiä hallitsemaan onnettomuusriskejä minimoinnin, ennakkoinnin, vakuuttamisen ja poistamisen keinoin. Näiden lisäksi varautumis- ja suunnitteluvälitteet tulee tunnistaa ja on kiinnitettävä huomiota viranomaisten suorittamaan valvontaan ja voimassa olevaan pelastuslainsäädäntöön. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2023.)

Oleellista yritysturvallisuuden osalta pelastusturvallisuudessa on henkilökunnan säännöllinen kouluttaminen ja turvallisuusohjeistusten muodostaminen, jotta voidaan valmistautua ja varautua mahdollisiin onnettomuustilanteisiin. Henkilökunnalle voidaan järjestää esimerkiksi säännöllisesti poistumisharjoituksia, turvallisuuskävelyitä sekä ensiapu- ja alkusammutus koulutuksia. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2023.)

2.1 Riskienhallinta

Riskienhallinnan ohjeistuksia organisaatioille annetaan riskienhallinnan standardissa SFS-ISO 31000:2018, joita on mahdollista sopivaksi koetulla tavalla soveltaa toimintaympäristössä. Riskienhallinnan standardissa esitellään toimintamalli riskienhallintaan, joka on käytettävissä ja sovellettavissa erilaisten riskien hallintaan ja erilaisilla toimialoilla sekä se on muokattavissa sopimaan elinkaaren kaikkiin vaiheisiin organisaation toiminnassa. Riskienhallinnalla on oleellinen asema organisaatioissa strategian määrittelyssä, päätöstentekovaiheessa sekä kun halutaan päästä asetettuihin tavoitteisiin. Standardissa riskienhallinta perustuu siinä määriteltyihin prosesseihin, puitteisiin ja periaatteisiin, joita on mahdollista sovittaa erilaisiin organisaatioihin ja tarpeisiin. (SFS-ISO 31000:2018; Juvonen, Koskensyrjä, Kuhanen, Kämppi, Talala, 2023, luku 3.) Kun organisaation päätöksenteon pohjautuu kattavaan ja jatkuvaan riskienhallintaan on organisaation mahdollista mukautua vaihteleviin tilanteisiin.

Riskienhallinnan standardi määrittelee riskin tavoitteisiin vaikuttavalla epävarmuudella. Riskienhallinta taas on hallittua toimintaa, jolla pyritään johtamaan organisaatiota ja ohjaamaan riskejä. Riskin lähteenä nähdään asia tai tekijä, jolla on tapa luoda riski itsenään tai yhdessä muiden tekijöiden kanssa. Riskienhallinnassa puhutaan usein todennäköisyyksistä, jolla tarkoitetaan määriteltävää, mitattavaa, objektiivista tai subjektiivista, laadullista tai määrällistä

tai matemaattista tai muulla tavalla määriteltyä tapahtuman toteutumista. (SFS-ISO 31000:2018; Juvonen ym., 2023, luku 2.)

Elinkeinoelämän keskusliiton yritysturvallisuuden mallissa tulee esille, että riskienhallinnan tulisi olla osana yrityksen päätösten tekoa. Suositeltavaa on perehtyä ja kartoittaa turvallisuusuhkia ja niiden aiheuttamia seurauksia yrityksen toiminnalle, arvioida riskien toteutumisen todennäköisyyksiä sekä pohtia keinoja riskien määrittämiselle ja niiden mittaamiselle. Riskienhallintaprosessissa olisi hyvä olla mukana ja sitoutettuina myös yrityksen yhteistyökumppaneita ja sidosryhmiä, jotta toiminta olisi kokonaisvaltaisempaa. Riskienhallinnan tarkoituksena ei ole vain pienentää tai poistaa riskien toteutuminen vaan se myös antaa mahdollisuuden järkeviin riskinottoihin, jotka ovat oleellinen osa liiketoiminnan perustaa. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2023; Juvonen ym., 2023, luku 1.)

Pelastussuunnitelmassa on sisällön osalta oltava pelastuslain (379/2011) vaatimuksen mukaisesti selostus johtopäätelmistä riskien ja vaarojen osalta. Tämän tarkoituksena on kartoittaa muun muassa ihmisiä, ympäristöä, kiinteistöä ja toimintaa uhkaavat riskit, niiden toteutumisen mahdollisuudet ja keinot ennaltaehkäisyyn. (Pasi ym., 2022, luku 1.) Tässä opinnäytetyössä pelastussuunnitelma päivitetään, joten on oleellista pohtia aiemmassa suunnitelmassa esitettyä riskienarvion johtopäätelmää ja sen ajantasaisuutta. Opinnäytetyön luonteen vuoksi pääpainona ovat negatiiviset riskit, jotka voivat johtaa esimerkiksi onnettomuuksiin. Opinnäytetyön kehittämissuunnitelmassa luvussa 5.2. on kerrottu asiakkaalle riskinhallintaan keinoja, joiden avulla pelastusturvallisuutta voidaan kehittää.

2.2 Pelastuslaki

Pelastuslaki (379/2011) on tärkeä, mitä tulee onnettomuuksien ehkäisemiseen ja turvallisuuden parantamiseen. Keskeistä laissa on, että ihmisille, ympäristölle sekä omaisuudelle aiheutuvat haitat saataisiin pysymään mahdollisimman pieninä onnettomuus- tai vaaratilanteen sattuessa pyrkimällä pelastamaan ihmiset, turvaamaan tärkeät toiminnot ja rajoittamaan onnettomuuksien seurauksia. Pelastuslaki (379/2011) on keskeisin laki, kun puhutaan pelastussuunnitelmasta, koska sen 15 § määrittelee pelastussuunnitelman sisällön ja minimivaatimukset.

Pelastuslaissa (379/2011) vaaditaan pelastussuunnitelman sisältävän johtopäätelmät riskien ja vaarojen arvioinnista, selostus rakennuksen ja toiminnassa käytettävien tilojen ja sen toiminnan turvallisuusjärjestelyistä, ohjeistukset vaara- ja onnettomuustilanteissa toimimiseen ja keinot niiden ennaltaehkäisemiseen sekä omatoimisen varautumisen toimenpiteet. Pelastuslain (379/2011) säädökset antavat pelastussuunnitelmalle vain minimivaatimukset ja suunnitelmaan olisikin suositeltavaa sisällyttää turvallisuuden kannalta tärkeitä asioita kuten poistumisturvallisuuden osa-alue.

Pelastuslain (379/2011) 14 §:ssä käsitellään omatoimista varautumista, joka koskee rakennuksen haltijaa, omistajaa ja toiminnan harjoittajaa. Omatoiminen varautuminen pitää sisällään vaaratilanteiden ja tulipalojen syntymisen ehkäisyn, henkilöstön, ympäristön ja omaisuuden suojaamiseen varautumisen, pelastustoimintaan varautumisen sekä toimenpiteet pelastustoiminnan mahdollistamiseksi ja poistumisturvallisuuden.

2.3 Pelastussuunnitelma

Pelastussuunnitelma ja sen vaadittava sisältö on määritelty pelastuslaissa (379/2011) ja valtioneuvoston asetuksessa pelastustoimelle (407/2011) ja on oleellinen osa pelastusturvallisuuden kokonaisuutta sekä toimii ohjaavana dokumenttina. Pelastussuunnitelmassa tulisi käydä ilmi kohteen ja siellä harjoitettuun toimintaan liittyvät vaaratilanteet ja tunnistetut riskit, näihin varautumisen ja keinot ennaltaehkäisyyn. Pelastussuunnitelman laatimisesta on vastuussa kohteen haltija ja mikäli toiminnanharjoittajia on kohteella useampi, tulee pelastussuunnitelma laatia yhteistyössä haltijan ja toiminnanharjoittajien kesken. Yleisesti ottaen pelastussuunnitelma tulee laatia kohteisiin, joissa pelastustoiminnan ja poistumisturvallisuuden osa-alueet voidaan todeta tavallista vaativimmiksi. Valtioneuvoston asetuksessa pelastustoimesta määritellään tarkemmin säännökset kohteista, joihin pelastussuunnitelman laatimista vaaditaan. Tämän lisäksi muita tarkentavia vaatimuksia pelastussuunnitelman sisällön osalta on annettu valtioneuvoston asetuksella. (Pelastuslaki 379/2011; Elinkeinoelämän keskusliitto 2023; Pasi, Huhtala, Leino, Marjamaa, 2022, luku 1.)

Pelastussuunnitelman tarkoitus on toimia turvallisuuden kehittäjänä ja sen sisältö koostuukin suunnitelluista tekijöistä kohteen turvallisuuden kehittämiseksi. Pelastussuunnitelman ajan tasalla pitäminen ja sen laatiminen tulisi olla jatkuva prosessi, jolla tuetaan samalla jatkuvuuden suunnittelua. Tällä pyritään ennakoimaan ja minimoimaan riskien toteutumisesta aiheutuvia yllättäviä seurauksia ja kustannuksia. Pelastuslain (379/2011) säädökset luovat vain perustan toiminnan suunnittelulle ja kiinteistön toiminnan erityispiirteisiin on hyvä kiinnittää erityistä huomiota, koska pelastussuunnitelma ei ole vain viranomaisia varten vaan sen ensisijaisena tarkoituksena on muun muassa palvella kiinteistössä asioivia ja henkilökuntaa. Jokaisessa kohteessa riskit ja turvallisuustarpeet ovat eriäviä sekä kiinteistöt ja alueelliset riskit vaihtelevat, jolloin myös riskien ennaltaehkäisykeinot ja toimintaohjeet poikkeavat toisistaan. (Pasi ym., 2022, luku 1.)

Kiinteistön turvallisuuden saralla oleellinen asia on poistumisturvallisuus, joka tulisi kirjata pelastussuunnitelmaan huolellisen suunnittelun jälkeen. Toiminnanharjoittajan vastuulla on vastata henkilökunnan turvallisuudesta vaaratilanteissa, jolloin poistumisreittien esteetön käyttäminen tulee olla taattuna. Rakenteista, poistumisteiden tekniikasta ja merkinnöistä vastaa kiinteistön omistaja ja kiinteistön käyttäjän vastuulla taas on olla aiheuttamatta

omalla toiminnallaan haittaa edellä mainituille tekijöille ja tehdä näin poistumisturvallisuudesta toimimatonta. (Pasi ym., 2022, luku 1.)

Pelastussuunnitelmasta tulee löytyä kuvaus johtopäätelmistä riskien ja vaarojen arvioinnin osalta, jotka perustuvat arvioon erilaisten onnettomuus- ja häiriötilanteiden syntymisestä ja seurauksista. Tämän lisäksi tulee kuvata kiinteistössä käytössä olevat turvallisuusjärjestelyt, joita ovat esimerkiksi tekniset laitteet, varusteet ja rakenteelliset ominaisuudet. Suunnitelmassa avataan järjestelmien käyttötarkoitusta, sijaintia kiinteistössä ja muita käyttäjille oleellisia tietoja kuten sammuusvälineistön sijainnit. Pelastussuunnitelmasta tulee löytyä ohjeet onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseen kuten sairaskohtauksessa ja tulipalotilanteessa. Myös ennaltaehkäiseviä ohjeita vaaditaan, kuten esimerkiksi tulitöihin varautuminen, koska niitä noudattamalla riskien syntyminen voidaan minimoida. Näiden lisäksi voidaan kirjata muita omatoimisen varautumisen toimia kuten poistumisharjoitukset, väestönsuojan vuosiuhollot ja turvallisuuskävelyt. Vaatimuksena on myös kuvata poikkeusolojen aikana toteutettava omatoiminen varautuminen, joita ovat esimerkiksi toiminta pitkittyneen sähkökatkon aikana tai väestönsuojan käyttöönotto. Lopuksi mikäli kohteessa toteutetaan poikkeavaa käyttöä tai sen käyttötapaa joudutaan muuttamaan, tulee se kuvata pelastussuunnitelmassa. Näitä tilanteita ovat esimerkiksi koulun muuttaminen tilapäiseen majoittamiseen. (Pasi ym., 2022, luku 1.)

2.4 Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011) on säädetty pelastuslain (379/2011) nojalla ja se sisältää tarkennuksia kohteiden vaatimuksista, jotka on asetettu pelastuslaissa (379/2011). Valtioneuvoston asetuksessa pelastustoimesta (407/2011) kerrotaan, minkälaisiin rakennuksiin pelastussuunnitelman laatiminen on vaatimuksena ja annetaan tarkennuksia pelastussuunnitelman sisällön suhteen.

Valtioneuvoston asetuksesta pelastustoimesta (407/2011) 1§ on listattu rakennuksia ja muita kohteita, joilta pelastussuunnitelman laatimista vaaditaan. Kohdan 13 määritelmä kulttuuriomaisuuden suojauksen alaisista rakennuksista ja rakennusten sisällöstä, joita koskevat Suomen kansainväliset sopimukset sopivat tämän opinnäytetyön museokohteen määritelmään, koska rakennus on kulttuuriomaisuuden suojauksen alainen ja täten vaatimuksena museolla on pelastussuunnitelman laatiminen valtioneuvoston asetuksen pelastustoimesta (407/2011) mukaisesti.

3 Kehittämismenetelmät

Opinnäytetyöhön valitut kehittämismenetelmät tukevat laadullista tutkimusta ja ne on valittu sopimaan parhaiten työn toteutukseen. Kehittämismenetelminä toimivat havainnointi ja

teemahaastattelu, koska näiden avulla saadaan opinnäytetyön toteutuksen kannalta oleellista aineistoa kerättyä mahdollisimman laajalti ja strukturoidusti.

3.1 Havainnointi

Havainnointi on monipuolisesti laadullisen aineiston keruussa käytetty menetelmä ja se on hyvin muokattavissa tutkittavan kohteen ja tutkimuskysymyksen mukaisesti. Havainnointi toimii tiedonkeruumenetelmänä, jossa keskeistä on pyrkiä ymmärtämään tutkittavana olevaa kohdetta esimerkiksi ilmiötä, ympäristöä tai ihmisiä tietoisien tarkkailun avulla. Havainnointia on mahdollista toteuttaa enemmän osallistuvana tai piilohavainnointina, sitä voidaan toteuttaa tutkittavassa ympäristössä tai enemmän rajatussa ympäristössä kuten laboratorioissa ja havainnoinnin ei välttämättä tarvitse olla alkuun tarkkaan määritelty vaan se voi tutkimuksen mukaan olla niin sanotusti vapaampaa. Havainnoinnissa tieto voidaan suoraan kytkeä asiayhteyteen, joka tekee siitä autenttisen ja kokonaisvaltaisen tutkimusmenetelmän. Tämän opinnäytetyön aineistonkeruussa on valittu toteuttaa havainnointi systemaattisesti ja kohdistetusti, koska tutkimusongelma on tarkkaan rajattu ja tiedostettu. Perusidea kohdistetussa havainnoinnissa on toteuttaa havainnointia ennakkoon määriteltyjen raamien mukaisesti tutkimuskohteessa. (Puusa, Juuti, 2020, luku 8; Vilka, 2021, luku 5.)

Tässä opinnäytetyössä havainnoinnilla tarkoitus on hankkia tietoa kohteen pelastusturvallisuuden tasosta. Havainnointi on keskitetty kohteen rakenteelliseen- ja tekniseen pelastusturvallisuuden ja henkilöstön osaamiseen. Havainnoinnissa hyödynnetään Helsingin kaupungin pelastuslaitoksen laatimaa Omatoimisen varautumisen auditointimallia. (Pelastustoimi, 2013.) Auditointimalli sopii käytettäväksi, koska siinä käydään kattavasti kaikki museon pelastusturvallisuuden oleellisesti vaikuttavat osa-alueet, ohje on sovellettavissa tähän opinnäytetyöhön ja sen avulla havainnoinnista saadaan strukturoitua ja kattavaa. Havainnoinnissa täten keskitytään ohjeen mukaisesti seuraaviin osa-alueisiin: turvallisuusjohtaminen, onnettomuusriskienhallinta, turvallisuuden liittyvät asiakirjat, rakenteellinen paloturvallisuus, turvallisuustekniikka ja turvallisuusviestintä- ja osaaminen. Havainnoinnissa ei oteta huomioon ohjeistuksen numeraalista arviointiasteikkoa ja osa-alueita ei arvioida numeroin. Kuva 1 on auditoinnin itsearviointin havainnointilomakkeesta, jota käytetään havainnoinnin apuna.

OSA-ALUE/KRITEERI	Keskeinen havainto	1-5	OSA-ALUE/KRITEERI	Keskeinen havainto	1-5
A: Turvallisuusjohtaminen	Osa-alueen tulos		D: Rakenteellinen paloturvallisuus	Osa-alueen tulos	
Aa Vastuunjako			Da Onnettomuuksien syntymisen ehkäiseminen		
Ab Omatoiminen valvonta			Db Poistumismahdollisuuksien turvaaminen		
Ac Turvallisuuspuutteisiin reagoiminen			Dc Onnettomuuksien vaikutusten rajoittaminen		
B: Onnettomuusriskienhallinta	Osa-alueen tulos		E: Turvallisuustekniikka	Osa-alueen tulos	
Ba Riskien tunnistaminen ja arviointi			Ea Onnettomuuden havaitseminen ja siitä varoittaminen		
Bb Riskienhallintakeinot			Eb Alkuserävalmius		
Bc Riskienhallinnan dokumentaatio			Ec Onnettomuustilanteen aikana käytettävä turvallisuustekniikka		
C: Turvallisuuteen liittyvät asiakirjat	Osa-alueen tulos		F: Turvallisuusviestintä ja -osaaminen	Osa-alueen tulos	
Ca Pelastussuunnitelma			Fa Turvallisuusviestintä		
Cb Muut turvallisuuteen liittyvät asiakirjat			Fb Ennaltaehkäisevä turvallisuusosaaminen		
Cc Asiakirjojen ajantasaisuus ja käytettävyys			Fc Onnettomuustilanteiden edellyttämä turvallisuusosaaminen		

Kuva 1. Auditoinnin / itsearvioinnin havainnointi ja pisteytys (Pelastustoimi, 2013.)

Museon havainnointikierron toteutettiin yhdessä asiakkuuspäällikön kanssa 16.5.2024. Kierros aloitettiin museorakennuksen ylimmästä kerroksesta ja sieltä siirryttiin järjestelmällisesti kerrosten tilat läpikäyden alimpaan kerrokseen eli kellariin. Kierroksella kiinnitettiin huomiota muun muassa seuraaviin asioihin: sammutuslaitteistojen kuntoon ja sijoitteluun kerroksissa, uloskäytävien esteettömyyteen ja opasvaloihin, poistumisreitteihin, palo-osastointiin ja palooviin, teknisten laitetilojen ja konehuoneiden sijainteihin, paloilmotimen ja IV-hätäseis painikkeen sijaintiin ja näiden opastukseen, väestönsuojan kuntoon, savunpoistoluukkuihin ja -painikkeisiin, ensiapuvälineistöön ja defibrillaattoriin sekä tutustuttiin kokoontumispaikkaan. Pelastussuunnitelmaa varten kirjattiin kierroksella museon pohjakarttoihin samalla sammuttimien, palopostien, sammutuspeitteiden, paloilmotimen ja defibrillaattorin sijainnit. Kierrokselle oli varattu tarpeeksi aikaa ja se pystyttiin toteuttamaan rauhasa ja kattavasti.

Havainnointikierron lisäksi 16.5.2024 museolla järjestettiin myös poistumisharjoitus, johon osallistuminen valvojan roolissa oli sovittu yhdessä asiakkaan kanssa ennakoon. Ennen harjoitusta kokoonnuttiin harjoitukseen osallistuvien valvojien kesken käymään harjoituksen kulku ja jokaisen oma valvonta alue kiinteistössä harjoituksen aikana. Samalla jaettiin valvojille havainnointi laput, joihin kirjattiin ylös muun muassa seuraavia tietoja: mihin aikaan hälytys tuli ja rakennus oli tyhjä, kuuluivatko palokellot, käytettiinkö tilanteen aikana hissejä, muodostuiko tungosta, minkälaista oli museon henkilökunnan ja asiakkaiden toiminta tilanteen aikana, oliko kokoontumispaikalle ohjausta ja miten ihmisiä tiedotettiin tapahtuman aikana. Lopussa oli kohta palautteen annolle, jossa kerättiin hyvin menneet asiat ja esille nousseet kehittämiskohdat.

Poistumisharjoituksen ajankohta oli ennakkoon tiedossa museon henkilökunnalla ja ennen harjoitusta oli käyty läpi toimenpiteet palohälytyksessä toimimiseen. Tämän tarkoituksena oli vähentää tilanteen stressitasoa ja antaa turvallinen ympäristö henkilökunnalle harjoitella mahdollista oikeaa tilannetta varten. Harjoituksen aikana museossa oli normaalia toimintaa ja yleisissä tiloissa ja näyttelysaleissa asiakkaita. Asiakkaat ohjattiin henkilökunnan opastuksella siirtymään välittömästi kokoontumispaikalle harjoituksen alkaessa ja asiakkaiden näkökulmasta palohälytys oli oikea. Itse harjoituksen jälkeen oli purkukeskustelu, jossa käytiin läpi harjoituksen kulku ja mahdolliset kehittämiskohteet ja mitkä koettiin toimivaksi. Näitä käsitelien tarkemmin havainnoinnin tuloksien yhteydessä.

Poistumisharjoituksista on hyötyä pelastusturvallisuuden kehittämisessä, koska se tuo yleiskuvan henkilökunnan osaamisesta ja järjestelmien toimivuudesta. Poistumisharjoitukset mahdollistavat harjoittelun turvallisessa ympäristössä mahdollisia oikeita palohälytyksiä varten ja lisäävät kyvykkyyttä toimia oikeaoppisesti näissä tilanteissa. Poistumisharjoitusten avulla kerätään henkilöstön turvallisuustaitoja ja näillä usein on positiivinen vaikutus henkilökunnan sitoutumiseen turvallisuustoimien osalta. (SPEK 2022, luku 1.3.) Nämä harjoitukset ovat myös osa pelastuslaissa (379/2011) 14§ määriteltyä omatoimisen varautumisen osa-alueetta.

Näiden lisäksi havainnointi keskittyi olemassa olevan pelastussuunnitelman läpikäyntiin ja muiden saatavilla olevien pelastusturvallisuuteen liittyviin asiakirjoihin kuten palotarkastajan pöytäkirjaan. Näiden havainnoinnilla pyrittiin saamaan kokonaisvaltainen kuva museon pelastusturvallisuudesta ja löytää mahdollisia kehittämisalueita. Omatoimisen varautumisen auditoinnin ohjeistuksessa on useampi osa-alue, jotka vaativat muun muassa pelastussuunnitelmaan perehtymistä tarkemmin. Havainnointi toteutetaan tutustumalla saatavilla oleviin aineistoihin itsenäisesti, tekemällä muistiinpanoja, nostamalla esiin huomioita ja vertaamalla tietoa omatoimisen varautumisen auditointimallin osa-alueisiin ja pyrkiä näin muodostamaan johtopäätöksiä. Pelastussuunnitelma tullaan päivittämään opinnäytetyön tekovaiheessa, joten havainnoinnista on tähän erityisesti hyötyä.

3.2 Teemahaastattelu

Toiseksi tutkimusmenetelmäksi on valittu teemahaastattelu, joka tunnetaan toiselta nimitään puolistrukturoituna haastatteluna. Teemahaastattelussa keskeistä on ennalta valittu teema, jonka ympärille haastattelu muodostetaan. Teemahaastattelussa tarkoitus on kuunnella haastateltavan kokemuksia sekä näkemyksiä ja haastattelukysymysten vastausvaihtoehtoja ei ole rajattu tarkoin raamein. (Hirsijärvi, Hurme, 2022, luku 4.)

Teemahaastattelulla pyritään keräämään aineistoa haastateltavien näkemysten ja kokemusten pohjalta koskien museon pelastusturvallisuuden kehittämistä. Haastattelujen teemana on museon pelastusturvallisuus ja haastateltavat henkilöt on valittu Kansalliskallion henkilöstöstä työtehtävän, roolin ja kokemuksen mukaan. Haastateltavien valinnassa on huomioitu

haastateltavan rooli museolla sekä kokemus ja tietous pelastusturvallisuudesta. Haastateltaviksi on kartoitettu ja sovittu henkilöitä Kansallisgallerian museon turvallisuuspuolelta, joita ovat asiakkuuspäällikkö ja kiinteistöasiantuntija, joilla on roolinsa puolesta relevanttia näkemystä ja kokemusta museon pelastusturvallisuudesta. Haastatellaan myös museon kiinteistöhuollosta vastaavaa henkilöä, jolla on ajankohtaista tietoa pelastusturvallisuuden järjestelyistä kohteella. Tämän lisäksi haastatellaan palveluvastaavaa, jotta saataisiin tietoa millä tasolla henkilökunnan tietous pelastusturvallisuudesta on ja osaavatko he toimia mahdollisissa onnettomuus- ja poikkeustilanteissa.

Haastattelut sovittiin haastateltavien kanssa toteuttavaksi toukokuun lopussa ja kesäkuun aikana. Puolet haastatteluista toteutettiin etänä käyttäen Teams-sovellusta. Haastateltaville lähetettiin suunnitellut kysymykset ennen haastattelua, jotta heidän oli mahdollista perehtyä kysymyksiin rauhassa. Yhdelle haastattelulle varattiin aikaa noin 30-60 minuuttia ja se koettiin riittäväksi. Haastattelun aikana vastauksia ja muistiinpanoja kirjattiin ylös ja kysyttiin tarkentavia kysymyksiä. Kysymykset painottuivat kiinteistöasiantuntijan, kiinteistöhuollon yhteyshenkilön ja palveluvastaavan kanssa siihen miten he kokevat pelastusturvallisuuden museolla, minkälainen on heidän roolinsa ja miten organisaation vastuunjako rakentuu pelastusturvallisuuden osalta, miten puutteisiin ja epäkohtiin reagoidaan, mitä kanavia viestinnässä käytetään ja onko se koettu toimivaksi, miten pelastusturvallisuuden kannalta oleellisten laitteiden huolto, tarkastus ja toiminnan testaukset järjestetään ja dokumentoidaan kohteella, minkälaiseksi henkilöstön osaamine koetaan ja järjestetäänkö koulutuksia sekä onko pelastussuunnitelman lisäksi muita pelastusturvallisuuteen liittyviä dokumentteja mahdollista saada tutkittavaksi. Käytetyt kysymykset löytyvät liitteestä 1.

Palveluvastaavan haastattelussa painotettiin näiden lisäksi vielä henkilökunnan koulutusta ja osaamista, minkälaista palautetta koulutuksista on saatu ja onko nykyinen määrä koettu riittäväksi ja onko noussut kehittämistarpeita ja lopuksi henkilöstön tietoutta kohteen pelastussuunnitelmasta ja onko siihen perehdytty. Yllä olevien kysymysten lisäksi palveluvastaavalta kysyttiin liitteessä 2 esitellyt kysymykset.

3.3 Aineiston analysointi

Aineiston analysointiin menetelmäksi on valittu laadullinen sisällönanalyysi, koska se sopii monipuolisuutensa ja muokattavuutensa vuoksi hyvin tämän opinnäytetyön aineiston analysointiin. Laadullinen sisällönanalyysi on yleisesti käytetty laadullisissa tutkimuksissa ja aineistoa on mahdollista tarkastella teoria- ja aineistolähtöisesti. Laadullinen sisällönanalyysi sopii käytettäväksi mm. haastatteluiden, kirjoitetun aineiston sekä taltioidun puheen, tekstin, äänen ja kuvan analysointiin. Laadullisessa sisällönanalyysissä keskeistä on myös laaja analyysiprosessi, jonka toteutuksen ei tarvitse olla kaavamaisista vaan keskeisintä on selvittää mistä aiheista, asioista ja teemoista aineisto koostuu. Analyysiprosessi sisältää mm. aineistoon

tutustumisen, aineiston pelkistämisen, teemoihin jakamisen, kategorisoinnin ja tulkinnan. (Puusa A., Juuti P., luku VI.)

Analysoinnissa aineistoa jaettiin teemoihin ja kategorisoitiin järkevästi sekä pelkistettiin ja tiivistettiin haluttuun ja helposti käsiteltävään muotoon. Aineiston analysoinnilla pyrittiin löytämään vastaus tutkimusongelmaan ja tuottamaan kehitysideoita asiakkaalle. Havainnoinnin ja teemahaastatteluiden aineisto kategorisoitiin pelastustoimen Omatoimisen varautumisen auditointimallin osa-alueiden mukaisesti, joita ovat: turvallisuusjohtaminen, onnettomuusriskienhallinta, turvallisuuteen liittyvät asiakirjat, rakenteellinen paloturvallisuus, turvallisuustekniikka ja turvallisuusviestintä- ja osaaminen.

4 Tulokset

Tähän lukuun olen avannut analysoimani aineiston tuloksia. Avaan havainnointikierröksellä ja poistumisharjoituksesta nostamiani asioita ja analyysini pohjalta muodostettuja tuloksia. Teemahaastattelun kohdalla käyn läpi haastattelun vastausten pohjalta analysoimaani aineistoa ja esittelen tuloksia. Lisäksi avaan löytämiäni kehittämiskohteita ja esille nousseita kehittämisideoita.

4.1 Havainnoinnin tulokset

Havainnoinnilla saatiin kerättyä monipuolisesti aineistoa ja tässä luvussa käyn läpi yhteenvevtoa tuloksista. Havainnointi toteutettiin tutustumalla itsenäisesti pelastussuunnitelmaan, käymällä kohdekierröksellä ja osallistumalla poistumisharjoitukseen.

Turvallisuusjohtamisen osalta nykyisessä pelastussuunnitelmassa on kuvattuna museon vastuunjako, joka kattaa kaiken yksittäisestä työntekijästä turvallisuusjohtajaan. Vastuunjaoissa on kuvattuna jokaisen asianosaisen kohdalla toimintaohjeet ”tehtävät arjessa” ja ”tehtävät hätätilanteissa”, mikä kuvastaa sitä, että vastuunjako ja toimintaa onnettomuustilanteessa on pohdittu syvemmin. Omatoimisen valvonnan osalta pelastussuunnitelmassa on kuvattu toiminnan suurimmat vaarat ja riskienarvion johtopäätelmät, turvallisuuspuuteisiin reagoimiseen on olemassa toimivat prosessit, rakenteellisen paloturvallisuuden osalta noudatetaan voimassa olevia säädöksiä ja vaatimuksia ja näiden puutteisiin reagoidaan.

Pelastussuunnitelmassa on esitelty riskienhallinnan osalta johtopäätökset, joka kattaa tunnistetut riskit, varautumiskeinot ja ennaltaehkäisy. Tunnistettuja riskejä pelastussuunnitelmassa ovat: tulipalo, vesivahinko, sähkökatko, rakennus- ja korjaustyöt, rikollinen toiminta, tuloilman myrkylliset kaasut, ilkivalta, sairauskohtaus, onnettomuus tai tapaturma ja tungosvahinko. Museon erityspiirteet huomioiden tunnistetut riskit sopivat kohteeseen ja varautumiskeinot kuten erilaiset tekniset järjestelmät on tunnistettu ja voidaan todeta sopiviksi

riskeihin varautumiseen. Ennaltaehkäisyn osalta löytyy toimintaohjeita, joilla onnettomuuksia voidaan ehkäistä ja riskin toteutumista pienentää. Kuvattujen riskienhallinnan johtopäätelmien osalta ei tule kuitenkaan esille tunnistettujen riskien toteutumissyitä ja seurauksia. Yleisesti museon pelastussuunnitelmassa tulee esille kohteen erityispiirteet ja sen sisältö täyttää pelastuslain (379/2011) asettamat vaatimukset. Kuitenkin ulkoasun ja sisällön osalta kehittäminen on paikallaan, koska esimerkiksi ohjeissa on vanhentuneita yhteystietoja. Pelastussuunnitelma on helposti löydettävissä sisäisessä intrassa ja henkilöstö pääsee sitä tarkastelemaan.

Rakenteellisen paloturvallisuuden osalta museolla suoritetaan palotarkastuksia pelastusviranomaisten toimesta, kiinteistöllä kiinnitetään huomiota rakenteellisiin ominaisuuksiin ja niiden kuntoon, jolloin mahdollisiin puutteisiin pystytään reagoimaan nopeasti. Vaarallisia kemikaaleja säilytetään asianmukaisesti ja esimerkiksi kierrokselta voitiin havaita varoitustarroja huoneiden ovissa, joissa kemikaaleja säilytetään. Pelastussuunnitelmassa on nähtävillä uloskäytävien sijainnit ja reitit pohjakuvissa sekä sammuttimien sijainnit kerroksissa. Kierroksella havaittiin, että kellaria lukuun ottamatta uloskäytävät olivat esteettömiä ja niillä ei säilytetty ylimääräistä tavaraa. Kellarissa käytävillä oli jonkin verran tavaraa, mutta hätäuloskäyntiovet eivät olleet kuitenkaan estyneet. Poistumisvaloja oli uloskäytävillä ja kierroksella havaittiin yhden poistumisvalon palaneen. Kiinteistössä on monipuolisesti palo-osastointia ja näyttelytiloissa on automaattisesti sulkeutuvia palo-ovia. Kierroksella palo-osastoivat ovet olivat kiinni ja automaattiovien edessä ei havaittu olevan tavaraa, joka voisi estää oven sulkeutumisen palohälytyksen aikana. Muita huomioita kierrokselta: kiinteistön pelastustie oli kierroksella esteetön, tekniset tilat oli merkitty asianmukaisesti kuten esimerkiksi sähköpääkeskus ja muuntamot, ilmanvaihdon hätäseis painike on löydettävissä paloilmoittimen vierestä ja tähän löytyy opastetarroja kiinteistön sisältä, palokunnan hyökkäysreitti sekä väestönsuojan reitti on merkittynä kiinteistössä koko reitin matkalta. Väestönsuojan osalta huolto- ja kunnossapito suoritetaan säännöllisesti ja vastuu tästä on kiinteistönhaltijalla.

Kiinteistössä on käytössä automaattinen paloilmoitinjärjestelmä sekä tietyissä tiloissa kaasusammutussuojajärjestelmä eli Inergen sammutuslaitteisto, joka on yhteydessä kiinteistön paloilmoittimeen. Inergen suojatussa tilassa sammutusvaikutus perustuu happitason väheneemiseen kaasun avulla, jolloin palamisen ylläpitämiseen tarvittava happi ei enää riitä ja tuli sammuu. (YTM, 2024). Näiden lisäksi kiinteistöstä löytyy palokello- ja kuulutusjärjestelmät, joista palokellot alkavat soimaan palohälytyksen sattuessa automaattisesti ja kuulutusjärjestelmää ei käytetä palohälytyksen aikana. Järjestelmien huolloista, toiminnan testauksista ja dokumentoinnista pidetään huolta ja ne ovat henkilöstön mukaan ajan tasalla.

Alkusammutuskalustoa oli kiinteistössä kattavasti, niiden käyttökunnon tarkastus oli voimassa ja opasmerkit olivat paikallaan. Kierroksella havaittiin, että yhden sammutin merkin kohdalla ei ollut sammutinta tai edes paikkaa sammuttimelle enää, joten kyltti olisi hyvä poistaa

seinältä, tästä alla kuva 2. Havaittiin myös, että kahvilassa oleva sammutin on seinäluukun takana ja kyltti sammuttimesta on hyvin pieni, joten tarvittaessa se voi olla hyvin vaikea löytää, tästä kuva 3. Näiden lisäksi muutamasta liedellisestä keittiöstä puuttui sammutuspeite.

Kuva 2: Toisen kerroksen sammutinkyltti.

Kuva 3: Kahvion sammutin.

Turvallisuusviestinnän osalta pelastussuunnitelmassa on kuvattuna toimintaohjeita onnettomuustilanteissa toimimiseen, vastuunjako ja riskienhallinnan johtopäätelmät. Pelastussuunnitelmasta löytyy esimerkiksi ohjeet palohälytyksessä ja sairauskohtauksessa toimimiseen.

Henkilöstöllä on pääsy pelastussuunnitelmaan sisäisessä intrassa, josta on mahdollista käydä kertaamassa ohjeita ja toimintamalleja. Lisäksi kiinteistössä järjestetään säännöllisesti poistumisharjoituksia ja turvallisuuskävelyitä, joten henkilöstön osaamista saadaan kehitettyä ja ylläpidettyä säännöllisesti. Harjoitusten lisäksi museolla tapahtuu säännöllisen epäsäännöllisesti muun muassa ensiaputilanteita, joiden hoitaminen on sujunut rutiinilla henkilökunnan osalta.

Seuraavaksi hieman havaintoja 16.5.2024 järjestetystä poistumisharjoituksesta. Poistumisharjoituksen jälkeen järjestettiin purku palaveri, jossa käytiin läpi harjoituksen kulku ja kehittämiskohteet. Positiivisena harjoituksessa oli, että poistuminen rakennuksesta oli sujuvaa ja nopeaa sekä välttyttiin suuremmilta ruuhkautumisilta, palokellojen soidessa henkilökunta aloitti heti tarvittavat toimet tilojen tyhjentämisessä ja opastus kokoontumispaikalle oli hyvä. Kehitettävää nähtiin sisäisessä viestinnässä harjoituksen aikana. Viestinnässä käytössä henkilökunnalla oli radiopuhelimet ja niissä viestiminen koettiin jokseenkin epäselväksi ja puutteelliseksi, jolloin harjoituksen purkaminen vei enemmän aikaa.

4.2 Teemahaastattelun tulokset

Haastatteluilla saatiin kattavasti kerättyä aineistoa ja vastauksia tutkimuskysymykseen. Haastatteluissa museon pelastusturvallisuutta kuvattiin toimivaksi, siihen kiinnitetään huomiota arjessa ja poikkeamiin puututaan nopeasti. Henkilökunnalle järjestetään säännöllisesti poistumisharjoituksia ja turvallisuuskierroksia museolla, joten pelastusturvallisuutta tulee säännöllisesti käytyä läpi.

Vastuunjaon osalta haastateltavilla oli selkeästi tiedossa heidän omat roolinsa museon pelastusturvallisuuden osalta. Kokonaisuudessaan vastuunjako koetaan suurimmalta osin toimivaksi, joskin esille nousi sekavuutta monien eri sidosryhmien ja tahojen välisessä vastuunjaossa. Eri sidosryhmät vastaavat eri asioista pelastusturvallisuuden osalta ja kokonaisuus tarvitsi ehkä hieman selkeyttämistä, jotta esimerkiksi poikkeamat osattaisiin raportoida suoraan oikealle taholle.

Puutteisiin ja epäkohtiin reagoidaan museolla nopeasti ja asioita lähdetään viemään eteenpäin oikeille tahoille. Museolla on käytössä sisäinen toimeksiantopalvelu puutteiden ja epäkohtien ilmoittamista varten, joten tieto siirtyy helposti eteenpäin. Palveluun ilmoitettuihin poikkeamiin reagoidaan nopeasti, mutta haasteita esimerkiksi aikataulun suhteen on aiheuttanut ulkopuolisten palveluntuottajien tilaamisesta.

Pelastusturvallisuuden kannalta oleellisten laitteiden huoltojen ja dokumentoinnin vastuunjako on museolla selkeää. Laitteille ja järjestelmille suoritetaan säännöllisesti toiminnan testauksia ja vuosihuoltoja, huoltokirjaan merkitään ylös havaintoja ja puutteisiin tehdään

erillisiä huoltokäyntejä. Dokumentointi pidetään ajantasaisena ja suurempia ongelmia ei ole noussut esille.

Viestinnän suhteen pääpaino on sähköpostin ja Teams-sovelluksen käyttämisessä ja ne on koettu suhteellisen toimiviksi. Epäselvyyttä on ilmennyt eri Teams-kanavien käytettävyydessä, koska näitä on rajattu vain tietyille henkilöille sekä puutteita on ilmennyt monien eri kanavien käyttämisessä, joten tieto ei välttämättä suoraan kulkeudu oikeaan paikkaan. Lisäksi museolla käytetään radiopuhelimia asiakaspalvelun ja vartioinnin osalta, joilla henkilökunta pystyy nopeasti viestimään keskenään. Esille nousi, että sähköpostia voitaisiin käyttää pienemmällä kynnyksellä ja tiedottaa useampaa henkilöä.

Henkilöstön osaamista poikkeus- ja onnettomuustilanteissa toimimiseen harjoitellaan säännöllisten poistumisharjoitusten muodossa, joita järjestetään kaksi kertaa vuodessa. Harjoitukset järjestetään ennakoilmoituksilla, joten henkilöstöllä on mahdollista valmistautua harjoitukseen. Tämä antaa hyvän tilan harjoitella turvallisesti, mutta esille on noussut myös oikeiden tilanteiden aiheuttamia poistumisia, jolloin toiminnassa on havaittu enemmän kehitettävää kuin harjoitusten aikana. Poistumisharjoitusten jälkeen käydään myös palautekeskustelua, missä käydään läpi onnistumisia ja esille nousseita kehitysideoita. Nykyisen maailman turvallisuustilanteen takia koetaan henkilöstön olevan enemmän valppaampia turvallisuuteen liittyvissä asioissa ja henkilöstön kiinnostusta esimerkiksi alkusammutusharjoituksiin on herännyt. Ohjeet poikkeus- ja onnettomuustilanteisiin koetaan riittävän kattaviksi ja ne ovat helposti saatavilla. Vaihtuvuutta henkilöstössä koetaan olevan jonkin verran ja uusien perehdytyksissä käydään läpi pelastusturvallisuuden osalta henkilön työtehtävään oleellisesti liittyvät kokonaisuudet.

Pelastussuunnitelman lisäksi museon sisäisestä intrasta löytyy joitakin toimintaohjeita erikoistilanteisiin. Aikaisemmin on ollut saatavilla myös ”häätätilannekortteja”, joista on löytynyt pikaiset ohjeistukset häätätilanteessa toimimiseen, mutta näistä on yhteystietoja mennyt vanhaksi ja ne vaatisivat päivittämistä.

5 Tuotos asiakkaalle

Tämän opinnäytetyön pohjalta asiakkaalle tuotettiin päivitetty pelastussuunnitelma ja pelastusturvallisuuden kehittämissuunnitelma. Opinnäytetyössä kerättyä aineistoa ja tietoperustaa hyödynnettiin näiden muodostamisessa.

5.1 Päivitetty pelastussuunnitelma

Pelastussuunnitelman päivittämisessä pääpainona oli ulkonäön uusiminen ja käytettävyyden parantaminen. Pelastussuunnitelman päivittämisessä lähdettiin liikenteeseen tutustumalla

vanhaan pelastussuunnitelmaan, käymällä asiakkaan toiveita läpi, tutustumalla pelastuslain (379/2011) ja Valtioneuvoston asetuksen pelastustoimelle (407/2011) vaatimuksiin. Pelastussuunnitelman asiasisältö oli suurimmalta osin ajan tasalla, jokseenkin se oli hieman suppea. Vanha pelastussuunnitelma sisälsi toiminnan kuvauksen, vaarojen ja riskienarvioinnin johtopäätelmän, henkilökunnan toimintaohjeet hätätilanteisiin, kiinteistön suojeleorganisaation tehtävät, kiinteistön tiedot ja turvapiirustukset, suojeleorganisaation toimintaohjeet sekä vahinkoja ennaltaehkäisevät käytännöt.

Uuteen pelastussuunnitelmaan näitä asiakokonaisuuksia päivitettiin ja lisättiin uusia tekemään suunnitelmasta kattavamman. Sisällysluettelo uuteen pelastussuunnitelmaan muokattiin selkeämmäksi ja enemmän informatiiviseksi, jolloin suunnitelmasta on helposti löydettävissä tarvittavat osiot. Uudessa suunnitelmassa on sisällytettynä kohteen perustiedot ja tärkeät yhteystiedot sekä organisaatio osio, jossa tulee selville organisaatiokaavio, vastuunjako, suojeleorganisaation tehtävät hätätilanteissa ja turvallisuusperiaatteet. Näiden lisäksi suunnitelmasta löytyy riskien arvioinnin johtopäätelmät, joita ei tässä suunnitelmassa lähdetty päivittämään, koska opinnäytetyön aiheeseen ei resurssien puolesta ollut mahdollista järjestää riskipajaa tai muuta kattavaa riskienarviota. Uudessa suunnitelmassa kuvataan kohteen turvallisuusjärjestelyt, joka sisältää sammutuskaluston, turvalaitteet, paloturvallisuuden ja väestönsuojelun kokonaisuudet, jotka oli vanhassa suunnitelmassa kirjattu suppeasti ja ne olivat vaikeasti paikannettavissa. Lopuksi uudessa suunnitelmassa on toimintaohjeet muun muassa seuraaviin: avun hälyttäminen, sairauskohtaus tai tapaturma, tulipalo, sähkökatko, vesivahinko, väkivallan uhka ja yleinen vaaramerkki. Toimintaohjeiden osalta tietoja päivitettiin, lisättiin muun muassa elvytysohje defibrillaattorin kanssa ja päivitettiin ulkonäköä. Lopuksi suunnitelmasta löytyy kiinteistön pohjakartat, joihin on merkitty mm. poistumisreitit, turvalavomom sijainti, paloilmottimen ja IV-hätäseis painikkeen sijainti sekä defibrillaattorin ja alkusammutuskaluston sijainnit.

5.2 Pelastusturvallisuuden kehittämissuunnitelma

Pelastusturvallisuuden kehittämissuunnitelmaa lähdettiin muodostamaan kerätyn aineiston pohjalta. Kehittämissuunnitelmassa käytettiin hyödyksi Pelastustoimen auditointimallia kehittämisalueiden muodostamisessa. Kehittämisalueiksi valittiin auditointimallin mukaisesti turvallisuusviestinnän- ja osaamisen sekä onnettomuusriskienhallinnan kokonaisuudet, koska ne sopivat parhaiten tämän museokohteen tarpeisiin ja esille nousseisiin teemoihin. Suunnitelmassa avataan käytettyjä käsitteitä, jotta suunnitelma olisi asiakkaan helposti ymmärrettävissä.

Turvallisuusviestintä- ja osaaminen valikoitui kehittämisalueeksi, koska henkilöstön turvallisuusosaamisen kehittämisellä voidaan vaikuttaa kattavasti pelastusturvallisuuteen ja turvallisuuskulttuuriin kohteella. Haastatteluissa kävi ilmi henkilöstön kiinnostus ensiapu- ja

alkusammutuskoulutuksiin, joten tämän osio tulee tarpeeseen museolla. Suunnitelmaan kirjattiin tiedot ja sisällöt saatavilla olevista ensiapukoulutuksista kuten hätäensiapukursseista 4 h ja 8 h sekä EA1- ja EA2 koulutuksista, lisäksi vertauskuvaa antamaan kirjattiin suunnitelmaan yhden palveluntarjoajan antamat kurssihinnat ryhmille järjestettävistä koulutuksista. Suunnitelmaan laitettiin, että ensimmäiseksi tulisi kartoittaa koulutuksiin osallistuvat henkilöt eri osastoittain sekä kartoittaa mahdolliset aiemmat ensiapu koulutukset, jotta osataan varata ryhmän koon mukaan sopiva kurssi sekä kurssia voidaan räätälöidä sopimaan juuri henkilöiden työtehtäviin. Tämän jälkeen huomiona on, että eri palveluntarjoajia on paljon, joten tarjouspyyntöjen ja hintojen vertailu on paikallaan. Suositeltuna suunnitelmassa on laitettu käytäväksi ensin EA1 koulutus eli ensiapu 1 koulutus mahdollisimman suurella otannalla ja kolmen (3) vuoden päästä suorittaa kertauskoulutus.

Toisena koulutustarpeena nähtiin alkusammutuskoulutuksen järjestäminen henkilökunnalle. Tässä ohjeistukset ovat kehittämissuunnitelmassa hyvin samanlaiset kuin ensiapukoulutuksien organisoinnissa. Suunnitelmaan on laitettu yhden palveluntarjoajan AS1 eli alkusammutus 1 kurssin sisältö, koulutuksen kesto ja ryhmille tarjottavan hinnan tiedot. Alkusammutus 1 koulutus on voimassa viisi (5) vuotta, jonka jälkeen tulisi suorittaa kertauskoulutus. (Suomen ensiapukoulutus, 2024). Kattavalla ja säännöllisellä kouluttamisella on hyötyä työpaikan ja asiakkaiden turvallisuuden kannalta ja henkilöt hyötyvät koulutuksista myös työpaikan ulkopuolella.

Turvallisuusviestinnän kautta pystytään vaikuttamaan hyvin pelastusturvallisuuden kehittämiseen ja viestinnän osalta suunnitelmassa on toimenpide ehdotuksena keskittyä tiedottamiseen ja viestinnän parantamiseen. Tiedottamisen parantamisella on tarkoituksena, että sisäisessä intrassa ja kahvipöytäkeskustelussa nousisi esille pelastusturvallisuus. Suunnitelmassa on esitetty, että näitä tulisi pohtia yhdessä asianosaisten kesken esimerkiksi kokouksen muodossa ja pohtimaan siinä tarkemman aikataulun ja toteutuksen osalta mitkä koetaan resurssien puolesta mahdollisiksi. Pelastusturvallisuuden kokonaisuudesta on laadittu suunnitelmaan valmiita esimerkkejä, joita ovat sisäisessä intrassa julkaistavat lyhyehköt tietopaketit, jotka voisivat sisältää muun muassa toimintaohjeita palohälytyksessä toimimiseen, poistumisturvallisuutta sekä hätäensiapua. Tietopakettien ideana on nostaa esille pelastussuunnitelman sisältöä, virkistää muistia ohjeiden osalta ja tuoda ohjeet helposti käytettävään ja luettavaan muotoon mahdollisimman monen saataville. Viestinnän osalta keskeisenä teemana on yhteisten viestinnän ”pelisääntöjen” sopiminen toiminnanharjoittajien kesken. Haastatteluissa ilmeni muutamia puutteita esimerkiksi tiedon kulussa, joten tähän osioon on ehdotettu asian läpikäyntiä tapaamisen/kokouksen muodossa yhdessä asianosaisten kanssa, jotta viestinnästä saataisiin mahdollisimman selkeää ja että se palvelisi tehokkaasti kaikkia osapuolia.

Onnettomuusriskienhallinnan kokonaisuus valittiin toiseksi kehittämiskokonaisuudeksi, koska tämän opinnäytetyön aikana ei päästy päivittämään tai käymään syvemmin läpi

pelastussuunnitelmassa esillä olevaa riskienarvion johtopäätelmää. Riskienarvioinnilla saadaan vaikutettua positiivisesti riskienhallintaan ja kehitettyä pelastusturvallisuutta. Onnettomuusriskienhallinnassa ehdotuksesi on kirjattu riskipajan pitäminen, jossa perusideana on yhdessä käydä läpi tunnistettuja riskejä, pohtia niiden toteutumissyitä ja seurauksia, varautua riskien toteutumiseen ennaltaehkäisykeinoilla ja toimenpiteillä toimintavalmiuden ylläpitämiseksi onnettomuustilanteen aikana. Lisäksi tämän pohjalta tulisi päivitettyä pelastussuunnitelmaan johtopäätös ja voitaisiin yhtenäistää ja ajantasaistaa henkilökunnan ohjeistuksia.

Pelastusturvallisuuden kehittämissuunnitelmaan on näiden lisäksi kirjattuna kehittämistöimien tavoitteet, toteutuskaavio tarvittavien kehittämismenetelmien käyttöönottoon, aikataulu sekä mittarit, joilla voidaan seurata edistystä.

6 Yhteenveto

Pelastusturvallisuuden kehittäminen on jatkuva prosessi ja tärkeä osa organisaation turvallisuuskulttuuria. Pelastusturvallisuudessa keskeistä on pyrkimys hallita onnettomuusriskejä minimoinnin, ennakkoinnin, vakuuttamisen ja poistamisen keinoin, joiden lisäksi tulisi huomioida ja tunnistaa voimassa oleva pelastuslainsäädäntö ja viranomaisten valvonta varautumis- ja suunnittelu velvoitteiden osalta.

Suunnitelmallisuudella ja kiinnostuksella kehittää toimintaa on kauaskantoisia vaikutuksia, joissa voidaan nähdä positiivinen vaikutus niin liiketoimintaan kuin turvallisuuteenkin. Riskienhallinnalla pystytään minimoimaan muun muassa riskien toteutumisesta aiheutuvia taloudellisia -, ympäristö- ja henkilövahinkoja ja siinä tulisi ottaa huomioon organisaation ja toiminnan erityispiirteet. Riskienhallinnan olisi hyvä olla osana organisaation päätöksentekoa. Pelastussuunnitelman osalta pelastuslaissa (379/2011) määritellään vaatimus riskien ja vaarojen johtopäätelmien sisällyttämisestä suunnitelmaan, jotka perustuvat arvioon erilaisten onnettomuus- ja häiriötilanteiden syntymisestä ja seurauksista.

Pelastussuunnitelman laatimisesta vastuu on rakennuksen haltijalla ja toiminnanharjoittajalla. Yleisesti ottaen pelastussuunnitelma tulee laatia kiinteistöihin, joissa pelastustoiminnan ja poistumisturvallisuuden osa-alueet voidaan todeta tavallista vaativimmiksi. Tarkemmat vaatimukset laatimisvelvollisuudesta ja pelastussuunnitelman sisällöstä tulevat ilmi pelastuslaissa (379/2011) ja valtioneuvoston asetuksesta pelastustoimelle (407/2011). Tärkeää on myös ylläpitää pelastussuunnitelma ajantasaisena ja tarvittavien asianosaisten saavutettavissa, jotta siitä olisi organisaation turvallisuuskulttuurille mahdollisimman paljon hyötyä.

Kehittämismenetelminä tässä opinnäytetyössä toimivat havainnointi ja teemahaastattelu, joilla saatiin kattava kuva museon pelastusturvallisuudesta ja miten lähteä sitä kehittämään. Havainnointi toteutettiin onnistuneesti ja poistumisharjoitus toi hyvän lisän tuloksiin.

Teemahaastattelut saatiin toteutettua suunnitellusti ilman suurempia ongelmia ja niiden tulokset analysoitua. Molempien menetelmien tuloksista näkyy selkeästi, että pelastusturvallisuuden panostetaan museolla ja se on osa arkea. Pelastusturvallisuuden kehittämisestä ollaan kiinnostuneita, joka näkyi erityisesti poistumisharjoituksen aikana sekä puutteiden nopeassa hoitamisessa.

Asiakkaalle jääviksi tuotoksiksi tässä opinnäytetyössä jäävät päivitetty pelastussuunnitelma ja pelastusturvallisuuden kehittämissuunnitelma. Kehittämialueina pelastusturvallisuuden kehittämissuunnitelmaan nousivat turvallisuusosaamisen ja -viestinnän sekä onnettomuusriskienhallinnan kokonaisuudet. Suunnitelmassa tulee ilmi kehittämiskeinot, niiden tavoitteet, toteutus ja mittarit ja se on pyritty rakentamaan mahdollisimman helposti lähestyttäväksi. Pelastussuunnitelman osalta päivitettiin vanha suunnitelma uuteen, jossa keskityttiin erityisesti ulkonäön muokkaamiseen enemmän käyttäjäystävällisemmäksi ja asiasisällön päivittämiseen ajankohtaiseksi.

Lähteet

Elinkeinoelämän keskusliitto 2023. Yritysturvallisuus. Viitattu 14.9.2024. [Yritysturvallisuus - Elinkeinoelämän keskusliitto \(ek.fi\)](#)

Hirsijärvi S., Hurme H., 2022. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus. E-kirja.

Juvonen M., Koskensyrjä M., Kuhanen L., Kämppi P., Talala T., 2023. Yrityksen riskienhallinta. Aalto University Executive Education 2023. E-kirja.

Pasi I., Huhtala M., Leino I., Marjamaa J., 2022. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK. Pelastussuunnitelmaopas työpaikoille. Viitattu 29.6.2024. [Pelastussuunnitelma opas työpaikoille \(spek.fi\)](#)

Pelastuslaki 379/2011. Annettu Helsingissä 29.4.2011. [Pelastuslaki 379/2011 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ®](#)

Pelastustoimi, 2013. Omatoimisen varautumisen auditointi. [Omatoimisen varautumisen auditointi.pdf \(pelastustoimi.fi\)](#)

Puusa A., Juuti P., 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus. E-kirja.

SFS-ISO 31000:2018. 2018. Riskienhallinta. Helsinki: Suomen Standardoimisliitto.

Suomen ensiapukoulutus. Alkusammutuskoulutus AS1. Viitattu 14.9.2024. [Alkusammutuskoulutus AS1 - Suomen Ensiapukoulutus](#)

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011). [Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ®](#)

Vilka H. 2021. Tutki ja kehitä. PS-Kustannus. E-kirja.

YTM-Industrial Oy, 2024. Inergen 541-sammutuskaasu. Viitattu 29.6.2024. [INERGEN 541 -sammutuskaasu | YTM](#)

Kuvat

Kuva 1: Auditoinnin / itsearvioinnin havainnointi ja pisteytys (Pelastustoimi).

Kuva 2: Toisen kerroksen sammutinkyltti.

Kuva 3: Kahvion sammutin.

Liitteet

Liite 1: Haastattelu kysymykset 27

Liite 2: Palveluvastaavan lisäkysymykset 28

Liite 1: Haastattelu kysymykset.

- Miten kuvailisit museon pelastusturvallisuutta?
- Minkälainen rooli ja vastuualue museon pelastusturvallisuuden osalta teillä on? Minkälainen vastuunjako on kokonaisuudessaan ja onko se mielestänne toimiva?
- Minkälainen prosessi on puutteisiin ja epäkohtiin reagoinnissa? Onko ilmennyt ongelmia esimerkiksi tiedonkulussa, vastuunjaossa tai aikataulussa?
- Kuka vastaa pelastusturvallisuuden kannalta oleellisten laitteiden ja järjestelmien huolloista ja niiden dokumentoinnista? Suoritetaanko säännöllisesti tarkastuksia ja toimivuuden testauksia? Onko dokumentointi ollut ajantasaisista?
- Minkälaisia kanavia viestinnässä käytetään? Onko viestintä ollut selkeää ja onko ilmennyt puutteita?
- Minkälaisena arvioisit henkilöstön osaamisen mahdollisissa onnettomuus - ja poikkeustilanteissa? Minkälaisia koulutuksia järjestetään ja kuinka usein? Onko koulutukset koettu riittäviksi ja minkälaista palautetta on saatu?
- Pelastussuunnitelman lisäksi onko olemassa muita pelastusturvallisuuteen liittyviä dokumentteja? Kuka vastaa dokumenttien ajantasaisuudesta?

Liite 2: Palveluvastaavan lisäkysymykset.

- Onko ilmennyt ongelmia poikkeustilanteissa toimimisessa (esimerkiksi palohälytys, sairauskohtaus tms.)? Onko noussut kehitysideoita?
- Koetteko että ohjeistukset poikkeus - ja onnettomuustilanteissa toimimiseen ovat riittäviä? Onko perehdytys ja koulutus ollut kattavaa?
- Onko pelastussuunnitelma helposti löydettävissä ja onko siihen henkilöstön osalta tutustuttu?